

## JÁN KOLLÁR (1793-1852)

- hlásateľ všeslovanskej kultúrnej spolupráce a duchovnej jednoty
- je humanistom, ktorý máva na zreteli človeka a jeho slobodu
- písal v období slovenského klasicizmu v rokoch 1820 – 1840
- narodil sa v Mošovciach, neďaleko Martina, študoval v Nemecku (medzi prvými zo Slovákov odchádza študovať do Nemecka) v Jene (na cintoríne v Jene si všimol mená slovanského pôvodu) – stretáva sa tam s Lužickými Srbmi
- zaľúbil sa do Frideriky Wilhelmíny Schmidtovej (v skladbe Slávy Dcera je vyobrazená ako Mína) – bola dcérou kňaza, jej matka bola proti ich vzťahu a aby odišla do Uhorska (kvôli mravom aké boli na území Uhorska), až po dvadsiatich siedmich rokoch sa zobrali
- Ján Kollár pôsobil 30 rokov ako evanjelický kňaz v Budapešti, na sklonku života ako profesor vo Viedni, kde aj zomiera
- písal češtinou, odmietol Štúrov návrh spisovnej slovenčiny

### SLÁVY DCERA (SD)

- skladba pozostávajúca zo 650 sonetov = zneliek ... 1.vydanie r. 1832
- do slovenčiny ju prepísal Ľubomír Feldek
- jeho znelky môžeme rozdeliť na ľúbostné (vzťah s Mínou, spája ho s láskou k vlasti a vytvára jednotnú lásku) a vlastenecké (spomenuté politické názory, názory a práva Slovanov, túžba po ľudskosti, kritika národných chýb, volá po národnostnej slobode, hovorí o budúcnosti Slovanov ako najmladšom kmeni, ktorý je najzdravší a najsilnejší)
- pozostáva z predspevu, troch spevov (1-Sála, 2-Labe, Rýn, Vltava, 3-Dunaj) a 4. (Lethe) a 5. (Acheron) spev boli pridané neskôr v 2. vydaní
- predspev – písaný v biblickej češtine, použitý najstarší systém, t.j. časomerný veršový systém (časomiera) – striedanie krátkych a dlhých slabík, celý predspev je písaný vo forme elégie (žalospevu), žiali nad slovanskou minulosťou, v ktorej zvíťazilo násilie nad spravodlivosťou, autor necíti nenávisť k národu, ktorý ich potláčal, ale obracia sa na nich, na ich zotročovateľov
  - Sála – v spevoch sa opiera o Rusko ako pričlenenie slovenského národa k väčšiemu národu (aj jazykovo), spomína na časy lásky, lásku ku Wilhelmíne, lásku ku vlasti a nakoniec ich spája do jednej lásky aj Mínu aj vlast' ... jeho cesta a pobyt v Nemecku
  - v 2. a 3. speve sa vracia domov, 2. spev opisuje cestu Českom a 3.spev cestu Slovenskom, vo veršoch opisuje svoje pocity a úvahy o miestach, ktoré ho cestou zaujali
  - 4. spev – sprevádza Mínu po nebi, necháva ju zomrieť, spomína slovanských ľudí, ktorý sa podujali na zlepšenie slovanského národa a chváli ich
  - 5. spev – cesta v pekle, tu kritizuje

### **Stopa** – najmenšia jednotka veršového systému

1. sylabický veršový systém – rovnaký počet slabík vo veršoch, používajú ho Štúrovci
2. sylabotonický veršový systém
3. časomerný veršový systém – pravidelné striedanie dlhých a krátkych slabík

**Móra** – základná jednotka časomerného veršového systému .. = krátkej slabike ... 2 móry = dlhá slabika (prirodzene dlhá slabika (samohláska, dvojhláska) alebo *postavením* – ak za ňou nasledujú dve alebo viac spoluhlások a ak je na onci verša interpunkčné znamienko (.,))

# JÁN HOLLÝ

- tvorca slovenského eposu
- pochádza z Borského sv. Mikuláša, študoval v Trnave teológiu, pôsobil ako farár v Maduniciach, kde skoro oslepol, keď mu zhorela fara a utiahol sa do Dobrej Vody
- prekladal básne gréckych a rímskych klasikov, písal Bernolákovou spisovnou slovenčinou
- 3 najdôležitejšie eposy: Sláv, Cirillo-Metodiáda, Svätopluk (tento epos preložili do slovenčiny Jozef Mihalovič a Štefan Moravčík – nezachovali časomerný veršový systém)

## EPOS

- pred románom ako najväčší epický žáner, podával sa z generácie na generáciu ústnym podaním (určený bol pre poslucháča) a neskôr sa začal zapisovať (určený pre čitateľa)
- vznikali vo viazanej forme reči, podľa časomiere
- najstarším eposom je Epos o Gilgamešovi, napísaný 3 tisíc rokov p.n.l.
- Homérove eposy – 9. storočie p.n.l. – Ilias a Odysea
- umelé eposy – keď poznáme autorov ... poznáme eposy s hrdinskou, duchovnou a aj rytierskou tematikou
- postavami bývajú nadprirodzené bytosti
- kompozícia:
  1. propozícia – krátke naznačenie deja
  2. invokácia – vzývanie múz
  3. enumerácia – predstavenie bojovníkov, postáv
  4. opis boja – hlavne opis hlavnej bitky
  5. *dues ex machina* – zásah bohov do deja
  6. ovplyvnenie udalosti – zázračnými prvkami bez zásahu boha
  7. epizódy – opis vedľajších udalostí
  8. peronácia – záver, zakončenie príbehu s dôrazom na ponaučenie

## SVÄTOPLUK:

- Ján Hollý spracováva veľkomoravské obdobie panovníka Svätopluka – na povzbudenie národného povedomia Slovákov
- útvar: bohatiersky epos ... propozícia (vyjadrenie zámeru autora) a invokácia (vzývanie slovanskej múzy Umky o pomoc a inšpiráciu) ... kompozícia: 12 spevov
- *in medias res* (dej eposu) – uprostred udalosti
- hlavná dejová línia: väznenie Svätopluka, Karolmanov sen, Svätopluk po boku Nemcov, príchod na Devín, dohoda so Slavomírom, súboj s Britvaldom ... doplnená dejovými pásmami s množstvom postáv = epická šírka eposa
- odbočenia: napr. VI. spev o pôvode Slovanov
- opisy (štítu, dobýjanie hradu Devín) a peripetia (zvrät, Svätopluk odíde od Nemcov a pridá sa na stranu Slavomíra) spomaľujú dej
- autor nevstupuje do deja, nekomentuje činy hrdinov
- forma: metafory, personifikácie, prirovnania, nie sú klasické dialógy (s rýchlo sa striedajúcimi replikami) skôr monologické state, končí priamu reč *Tak povedá*. nepriamo charakterizuje postavy prostredníctvom ich činov, epiteton určuje vlastnosť postáv
- na záver: divadelné predstavenie – „Hollyroth aebo Robert Roth spíva Jana Hollého mrzkosti a pomerkováňa“ – hovorí Bernolákovou slovenčinou a aj v časomiere
- za života Jána Hollého sa vydalo súborné vydanie ... Hollý = slovenský Homér ... inšpirovali sa ním aj Andrej Sládkovič a Pavol Országh Hviezdoslav